

Blodsmitteuhell, forebygging.

Forfatter: Kathrin Enebakk, Ann Iren Kjønnøy, Arnold Måsøval-Jensen, Annlaug Ellinor
Rakvåg, Unni Margaret Skare, Inger Anne Tusvik, Einar Vik
Godkjent av: Odd Jarle Veddeng

Gyldig fra: 17.11.2014 Revisjon: 1.7
Revisjonsfrist: 16.11.2016 ID: 7524

Frist for revisjon av dette dokumentet er passert.

Hensikt

Forebygge uhell/skader som kan medføre yrkesbetinget blodsmitte.

Omfang:

Alt personell som kommer i direkte kontakt med pasienter eller biologisk materiale.

Bakgrunn:

Med blodsmitte menes blodbårne virus som overføres via blod, blodprodukter eller blodtilblandede kroppsvæsker fra et menneske til et annet. Det overførte smittestoffet kan hos mottakeren fremkalle infeksjonssymptomgivende eller ikke symptomgivende (= friske smittebærere).

Aktuelle smittestoff er hepatitt B/ C/ D virus og HIV.

Stikkskader er den dominerende årsak til yrkesbetinget overføring av blodsmitte. Forebyggende arbeid må derfor i hovedsak rettes direkte mot tiltak som skal forhindre stikkskader i helsetjenesten. Ved håndtering av spisse eller skarpe gjenstander som kan forårsake skade og eller infeksjon fra biologiske faktorer, skal arbeidstakerne benytte utstyr med sikkerhetsmekanismer, der slikt utstyr er tilgjengelig og egnet for formålet.

Smitterisiko ved stikkskader på hepatitt B-infisert kanyle er ca.30 % hvis personen er uvaksinert eller utilstrekkelig vaksinert - eller hvis aktuell profylakse ikke blir gitt i tide.

Spesifikt immunglobulin mot hepatitt B virus gitt etter skaden (innen 24-48 timer) vil hindre smitte ved hepatitt B virus.

Smittefare ved stikkskade på hepatitt C-infisert kanyle er anslått til ca. 3%.

Smittefaren ved stikkskade på HIV- infisert kanyle er svært liten ca 0.2 %.

Smittefaren ved sprut av HIV- infisert blod direkte på slimhinner er ca. 0.04%.

Stikkskader gjennom hansker ser ut til å redusere risikoen for smitteoverføring.

Smitteoverføring av HIV- smitte ved blodkontakt med slimhinner eller skadet hud er dokumentert, men risikoen er mye lavere enn ved inokulasjon. I de kjente tilfeller av slik smitte har det vært en omfattende eksponering for smitteførende blod f.eks langvarig kontakt (> 15 min) eller kontakt med store defekte hudområder (åpne sår, eksemhud).

Personer som er HCV / HIV- antistoffpositive vil være smitteførende. Epidemiologiske data tyder på at effekten av kjemoprofylakse med antivirale medikamenter etter aksidentell eksponering for HIV har en viss beskyttende effekt. Profylaksen må iverksettes rett etter skaden/uhellet (helst innen 1-2 timer etter uhellet), men er aktuell inntil 2 døgn. Se prosedyre: [HIV - Medikamentell profylakse etter uhell/skade som kan medføre HIV-smitte. HMR](#)

Strategier for forebygging av yrkesmessig blodsmitte.

Smitteførende materiale:

De blodbårne virus er påvist i de fleste sekreter og vevsvæsker fra mennesker, men det er **først og fremst blod og blodkomponenter** som har praktisk betydning som smitekilde i yrkesmessig sammenheng.

Generell klassifikasjon av smittsomhet for blodbårne agens i **yrkesmessig sammenheng**

Smitteførende	Mulig smitteførende	Ikke/lite smitteførende (hvis ikke synlig blod eller pusstilblandet)
Blod	Spinalvæske	Avføring
Blodkomponenter	Peritonealvæske	Ekspektorat
	Perikardvæske	Tårevæske
	Sårsekret	Oppkast
	Fostervann	Nesesekret
	Pleuravæske	Svette
	Ledd væske	Urin
	Vaginalsekret	Morsmelk
	Sæd	Spytt

- Vis forsiktighet og bruk beskyttelsesutstyr ved håndtering av blodtilsølte instrumenter og annet utstyr og ved flekkdesinfeksjon av blodsøl.
- Jobb inn gode rutiner spesielt i forbindelse med invasive prosedyrer og andre risikoprosedyrer.

Smittfare i yrkesmessig sammenheng:

- Fra smitteførende pasient til personell via håndtering av urene /infiserte instrumenter, annet utstyr eller tilsølte flater.
- Fra smitteførende pasient til helsearbeider ved inokulasjon av blod/smitteførende kroppsvæsker eller eksposisjon på defekt hud eller slimhinne.
- Kanylestikk og samtidig injeksjon av blod.
- Stikk/kuttskader via blodtilsølte instrumenter eller annet utstyr.
- Sprut/ søl av infisert materiale direkte på skadet hud, eksemhud, slimhinne.
- Sprut direkte på øyeslimhinnen eller i munn/ nese.
- Bitt av pasient.

Faktorer som påvirker smitterisikoen:

- Dype stikk er mer risikable enn overfladiske skader.
- Stikk med sprøytespisser og grove kanyler medfører større smitterisiko enn stikkskader med instrumenter uten hulrom.
- Den overførte blodmengde har betydning for smitterisiko.
- Smittefaren øker med antall viruspartikler i blodet (smitteskildens smittsomhet i øyeblikket).
- Eksponering av "friskt blod" fremheves som særlig risikofyllt (synlig tilsølt utstyr/instrumenter).

Beskyttelsesutstyr/ tiltak ved kontakt med blod:

- Bruk hansker ved direkte kontakt med blod og blodtilblandede kroppsvæsker.
- Bruk hansker ved invasive prosedyrer hvis det er fare for blodsøl under prosedyren.
- Dekk til egne sår med plastbandasje eller flytende plaster, også når du bruker hansker.
- Beskytt øyne, nese og munn ved fare for blodsprut. Bruk visir, vernebriller og/eller munnbind m/skjerm.
- Bruk beskyttelsesfrakk (eller plastforkle) ved fare for blodsprut. Beskytt arbeidsdrakten mot tilsøling.

Generelle forebyggende tiltak for å forebygge stikkskader:

- Brukt flergangsutstyr skal rengjøres/desinfiseres rett etter bruk. Den som har brukt utstyret skal selv frakte dette til skyllerommet og iverksette desinfeksjonen.
- Unngå at kroppsvæsker tørker inn på utstyret.
- Rydd selv opp etter avsluttet prosedyre.
- Vær forsiktig ved håndtering av spisse og skarpe gjenstander slik som:

Sprøytespisser, kanyler, skalpeller, knivblad, suturnåler m.m

- Utstyr med sikkerhetsmekanismer, skal benyttes der slikt utstyr er tilgjengelig og egnet for formålet.
- Dersom man velger og ikke benytte sikkerhetsutstyr der dette finnes må valget begrunnes.
- Stikkende og skjærende avfall skal legges direkte i kanylebokser på brukerstedet.
- Det er ikke tillatt å sette hette tilbake på kanyler.(reemballere).
- Alle med ansvar for innkjøp må påse at utstyr med sikkerhetsmekanismer velges der dette finnes og er formålstjenlig.

Beholdere for stikkende skjærende gjenstander:

Fyll aldri kanyleboksen mer enn ca. 2/3 full. Mange stikkskader skjer når helsearbeidere prøver å dytte sprøyter / sprøytespisser ned i nesten fulle beholdere.

Kvalitetskrav til emballasjen for stikkende/ skjærende avfall (kanylebokser):

- Materialkvalitet som sikrer mot gjennombrudd og lekkasje (hardplast).
- Beholderen skal kunne fylles med en hånd og må være utformet slik at den ikke forurenses på utsiden i forbindelse med fylling.
- Åpningen skal være utformet slik at det under normale forhold er vanskelig å fjerne innholdet.
- Beholderen må være utstyrt med god lukking. Lukkemekanismen bør kunne låses permanent når beholderen kastes.
- Når beholderen er forsvarlig lukket kan den kastes i plastdunk merket "Stikkende skjærende avfall".
- Kanylebokser må ikke komprimeres før eller under transport.
- Kanylebokser skal plasseres nærmest mulig arbeidsprosess.

Tiltak ved blodsøl på inventar, gulv o.l.:

- Bruk hansker, fjern synlig søl og foreta flekkdesinfeksjon.
- Den som søler eller oppdager blodsøl har ansvar for at flekkdesinfeksjon blir utført.
- Jfr.Retningslinje: [Desinfeksjon av gulv og inventar. Generell overflate- og flekkdesinfeksjon.](#)

Håndtering av blodtilsølte tekstiler:

Blodtilsølte tekstiler skal skiftes. Dekk ikke over blodtilsølt sengetøy med rent tøy.

Kraftig blodtilsølte tekstiler skal legges i gul plastsekk

Jfr. Retningslinje for "Tekstilbehandling"

Håndtering av kraftig blodtilsølt avfall:

Emballeres og transporteres som smitteavfall i hht til Renovasjonsplan.

Tiltak ved stikkskader:

Prosedyren: [Blodsmitte/ stikkskade. Strakstiltak, profylakse og oppfølging](#) beskriver:

- Førstehjelp og immunprofylakse ved blodsmitteuhell v/ uhell.
- Rutiner for oppfølging etter blodsmitteuhell

Bedriftshelsetjenesten skal føre statistikk over forekomst av blodsmitteuhell hvor årsak, og enhet fremgår.

Referanser

Forskrift om utførelse av arbeid, bruk av arbeidsutstyr og tilhørende tekniske krav.

Veileder om forebygging av blodsmitte i helsevesenet. IK-2552

Internkontrollforskriften

Smittevernloven

Relatert prosedyre i EQS: Smittevern

 [Basale smittevernrutiner \(standardtiltak\)](#)